YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
29 päivänä huhtikuuta 2004 *

Asiassa C-77/01,

jonka Tribunal Central Administrativo (Portugali) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (EDM), aiemmin Empresa de Desenvolvimento Mineiro SA (EDM),

vastaan

Fazenda Pública,

Ministério Públicon osallistuessa asian käsittelyyn,

ennakkoratkaisun jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta — yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste — 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY (EYVL L 145, s. 1) 2 artiklan, 4 artiklan 2 kohdan, 13 artiklan B kohdan d alakohdan ja 19 artiklan 2 kohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomari P. Jann, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit C. W. A. Timmermans ja S. von Bahr (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (EDM), edustajanaan advogado D. Duarte,

— Portugalin hallitus, asiamiehinään M. Pretes, A. Seiça Neves ja L. Fernandes,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään T. Figueira ja C. Giolito,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA:n (EDM), edustajanaan D. Duarte, Portugalin hallituksen, asiamiehenään V. Guimarães, ja

komission, asiamiehinään C. Giolito ja M. França, 29.5.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.9.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal Central Administrativo on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 19.12.2000 tekemällään välipäätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 15.2.2001, EY 234 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta — yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste — 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY (EYVL L 145, s. 1; jäljempänä kuudes direktiivi) 2 artiklan, 4 artiklan 2 kohdan, 13 artiklan B kohdan d alakohdan ja 19 artiklan 2 kohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA:n (jäljempänä EDM) ja Fazenda Pública:n (valtionkassa) välisessä asiassa, joka koskee EDM:n oikeutta ostoihin sisältyvän arvonlisäveron vähentämiseen sellaisena verovelvollisena, joka toteuttaa paitsi kuudennen direktiivin 17 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan arvonlisäveron vähentämiseen oikeuttavia liiketoimia, myös liiketoimia, joiden tuo yritys ei katso olevan taloudellista

toimintaa kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä tai joiden se katsoo olevan liitännäisiä rahoitusliiketoimia direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetussa mielessä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan arvonlisäveroa on kannettava verovelvollisen tässä ominaisuudessaan maan alueella suorittamasta vastikkeellisesta tavaroiden luovutuksesta sekä palvelujen suorituksesta.

4 Kuudennen direktiivin 4 artiklan 1 kohdan nojalla verovelvollisella tarkoitetaan jokaista, joka itsenäisesti harjoittaa jotakin tuon artiklan 2 kohdassa tarkoitettua taloudellista toimintaa. "Taloudellinen toiminta" määritellään kyseisessä 2 kohdassa kaikeksi tuottajan, kauppiaan tai palvelujen suorittajan harjoittamaksi toiminnaksi, ja muun muassa liiketoiminnaksi, joka käsittää aineellisen tai aineettoman omaisuuden hyödyntämistä jatkuvaluonteisessa tulonsaantitarkoituksessa.

5 Kuudennen direktiivin 11 artiklan A kohdan 1 alakohdan a alakohdan mukaan veron perusteena on kaikki se, mikä muodostaa tavaroiden luovuttajan tai palvelujen suorittajan kyseisistä liiketoimista ostajalta, vastaanottajalta tai kolmannelta saaman tai saatavan vastikkeen, mukaan lukien näiden liiketoimien hintaan suoraan liittyvät tuet.

6 Kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on vapautettava verosta — edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön muiden säännösten soveltamista:

— —

d) seuraavat liiketoimet:

1. luottojen myöntäminen ja välitys sekä luotonantajan harjoittama luoton hallinta;

2. luottotakuun tai muun vakuuden välitys ja muu käsittely sekä luotonantajan harjoittama luottotakuun hallinta;

3. liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat talletus- ja käyttötilejä, maksuja, tilisiirtoja, saamisia, shekkejä ja muita siirrettäviä asiakirjoja, lukuun ottamatta saamisten perimistä;

— —

5. liiketoimet, mukaan lukien välitys mutta lukuun ottamatta hallintoa ja tallessapitoa, jotka koskevat osakkeita, yhtiö- ja yhteenliittymäosuuksia, obligaatioita ja muita arvopapereita, ei kuitenkaan

— tavaroiden hallintaan oikeuttavia asiakirjoja,

— 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia ja arvopapereita."

7 Kuudennen direktiivin 17 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään, että "jos tavarat ja palvelut käytetään verovelvollisen arvonlisäverollisiin liiketoimiin, verovelvollisella on oikeus vähentää siitä verosta, jonka maksamiseen hän on velvollinen — arvonlisävero, joka on maksettava tai maksettu tavaroista tai palveluista, jotka verovelvolliselle on luovuttanut taikka suorittanut tai luovuttaa taikka suorittaa toinen verovelvollinen".

8 Sellaisten tavaroiden ja palvelujen osalta, joita verovelvollinen käyttää sekä vähennykseen oikeuttaviin liiketoimiin että vähennykseen oikeuttamattomiin liiketoimiin, kuudennen direktiivin 17 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä alakohdassa täsmennetään, että "vähennys voidaan myöntää vain siitä arvonlisäveron osasta, joka vastaa ensin mainittujen liiketoimien suhteellista osuutta". Saman kohdan toisen alakohdan mukaan "tämä suhdeluku on laskettava 19 artiklan mukaisesti kaikista verovelvollisen suorittamista liiketoimista".

9 Kuudennen direktiivin 19 artiklan 1 ja 2 kohdan sanamuoto on seuraava:

"1. Edellä 17 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu vähennyksen suhdeluku muodostuu murtoluvusta, jonka

— osoittaja on sellaisen vuotuisen liikevaihdon arvonlisäveroton kokonaismäärä, joka muodostuu 17 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti arvonlisäveron vähentämiseen oikeuttavista liiketoimista,

— nimittäjä on sellaisen vuotuisen liikevaihdon arvonlisäveroton kokonaismäärä, joka muodostuu osoittajaan sisällytetyistä liiketoimista sekä liiketoimista, jotka eivät oikeuta arvonlisäveron vähentämiseen. Jäsenvaltiot voivat lisäksi sisällyttää nimittäjään muut kuin 11 artiklan B kohdan 1 alakohdan a alakohdassa tarkoitetut tukipalkkiot.

Suhdeluku on laskettava vuosiperusteella ja ilmaistava enintään seuraavaan suurempaan kokonaislukuun pyöristettynä prosenttilukuna.

2. Edellä 1 kohdan säännöksistä poiketen vähennyksen suhdelukua laskettaessa on jätettävä ottamatta huomioon liikevaihdon määrä, joka muodostuu investointitavaroiden luovutuksista, jos verovelvollinen käyttää nämä tavarat yrityksessään. Samoin on jätettävä ottamatta huomioon liitännäisistä kiinteistö- ja rahoitusliiketoimista sekä liitännäisistä 13 artiklan B kohdan d alakohdassa tarkoitetuista liiketoimista muodostuva liikevaihdon määrä. — —"

Kansallinen lainsäädäntö

10 Código do imposto sobre o valor acrescentadon (arvonlisäverolaki, jäljempänä CIVA) 23 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Jos verovelvollinen toimintaansa harjoittaessaan tekee sellaisia tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia, joista osa ei oikeuta arvonlisäveron vähentämiseen, ostoihin sisältyvä vero voidaan vähentää ainoastaan sen suuruisena prosenttiosuutena, joka vastaa verollisten liiketoimien vuotuista määrää suhteessa koko vuotuiseen liikevaihtoon.

— —

4. Edellä 1 momentissa tarkoitettu vähennyskelpoinen osuus lasketaan murtolukuna, jonka osoittajana on 19 §:n ja 20 §:n 1 momentin nojalla vähennykseen oikeuttavien tavaroiden luovutusten ja palvelujen suoritusten vuotuinen veroton määrä ja nimittäjänä kaikkien verovelvollisen toteuttamien liiketoimien vuotuinen veroton määrä, mukaan luettuna verosta vapautetut toimet tai veron soveltamisalan ulkopuolelle jäävät toimet, muun muassa verottomat tuet, jotka eivät ole investointitukea.

5. Edellä mainitussa laskelmassa ei kuitenkaan oteta huomioon sellaisten käyttöomaisuuteen kuuluvien tavaroiden toimituksia, joita on käytetty yrityksen toiminnassa, eikä sellaisia kiinteistö- tai rahoitustoimia, jotka ovat liitännäisiä verovelvollisen harjoittamaan toimintaan nähden."

11 CIVA:n 9 §:n 28 momentin mukaan verottomia liiketoimia ovat

"a) lainojen myöntäminen ja välittäminen, niiden muodosta riippumatta, mukaan luettuna niiden diskonttaus ja rediskonttaus, sekä niiden hallinnointi tai hoito ne myöntäneen tahon toimesta,

b) takauksien, vekselitakuiden, takuiden ja muiden vakuuksien välittäminen ja niistä vastaaminen sekä niiden hallinnointi tai hoito ne myöntäneen tahon toimesta,

— —

f) osakkeita tai omistusosuuksia, obligaatioita ja muita arvopapereita, mutta ei kuitenkaan tiettyjä tavaroita vastaavia arvopapereita koskevat toimet, palvelut ja välittäminen, lukuun ottamatta pelkkää niiden hallussapitoa, hallinnointia tai hoitoa,

g) julkisten tai yksityisten arvopapereiden emissioita koskevat palvelut ja liiketoimet,

h) sijoitusrahastojen hallinnointi tai hoito".

12 "Konsortiolla" tarkoitetaan Portugalin oikeudessa "sopimusta, jolla vähintään kaksi luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa, sitoutuvat keskenään harjoittamaan yhdessä tiettyä toimintaa tai osallistumaan tietyllä tavalla" jonkin lainsäädännössä mainitun tarkoituksen — kuten luonnonvarojen tutkimisen tai etsinnän — toteuttamiseen (28.7.1981 annetun decreto-lein (asetus) nro 231/81 (Diário da República I, A sarja, nro 171, 28.7.1981) 1 ja 2 §).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä käy ilmi, että EDM on kaivosalalla toimiva holdingyhtiö, joka oli aiemmin julkisoikeudellinen yritys ja joka muutettiin syyskuusta 1989 lukien osakeyhtiömuotoiseksi yksityisoikeudelliseksi oikeushenkilöksi.

14 Yhtiön yhtiöjärjestyksen, sellaisena kuin se on 21.9.1989 annetun decreto-lein nro 313/89 (Diário da República I, A sarja, nro 218, 21.9.1989) seurauksena, 3 §:n 1 momentin mukaan EDM:n pääasiallisena toimialana on

"a) metallipitoisten ja muiden kuin metallipitoisten mineraalien etsintä, tutkiminen, louhinta, hyödyntäminen ja jalostaminen, samoin kuin näiden mineraalien ja niistä jalostamalla saatujen tuotteiden ja sivutuotteiden myynti

b) sovellettu tutkimustoiminta ja tekninen kehittäminen, joilla pyritään saamaan aikaan kannattavia investointeja yhteisyritysten ('joint ventures') avulla

c) sellaisten omistusosuuksien hoito, jotka se omistaa tai joiden hallinnointi sille on uskottu sopimuksella ja jotka koskevat yhtiöitä, joiden toimialana on edellä a kohdassa mainitut toiminnat

d) kaivosalan investointiprojektien ja kaivosalalla toimivien yhtiöiden perustamisen edistäminen, ja erityisesti julkisten ja yksityisten tahojen välisen yhteistoiminnan edistäminen."

15 Siihen asti, kun EDM:stä tuli osakeyhtiö, sen pääasiallisena toimialana oli sen tuolloin voimassa olleen yhtiöjärjestyksen mukaan myös muun muassa avustaa sellaisia yhtiöitä, joista se omisti osuuksia, saamaan lainoja luottolaitoksilta, ja se saattoi myöntää takuita tällaisia lainoja varten.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että EDM:n pääasiallisena toimialana on aina ollut sen omistamien omistusosuuksien hallinnointi sekä tieteellinen ja teknologinen tutkimus kaivosalalla sitä koskevien investointien toteuttamiseksi muun muassa uusia yrityksiä perustamalla, ja se on myynyt vain satunnaisesti omistusosuuksiaan yhtiöistä, vaikka näistä myynneistä saatu tuotto onkin ollut määrältään huomattava.

17 EDM on osallisena kolmessa konsortiossa, joista kunkin ainoana tarkoituksena on etsiä malmiesiintymiä kolmella eri alueella Portugalissa ja tutkia niiden hyödyntämisen kannattavuutta. Näiden konsortioiden perustamista koskevissa sopimuksissa (jäljempänä konsortiosopimukset) määrätään, että mikäli löytyy malmiesiintymä, jonka hyödyntäminen osoittautuu kannattavaksi, tuon hyödyntämisen varmistamiseksi perustetaan yhtiö.

18 EDM:n toiminta kunkin näiden konsortion yhteydessä muodostuu teknisluonteisista toimista ja töiden koordinoinnista konsortion hallinnoijan ominaisuudessa sekä osallistumisesta tätä tarkoitusta varten perustettuihin neuvoa-antaviin elimiin ja teknisiin komiteoihin. Kukin konsortion jäsenyritys laatii laskuja, joihin sisältyy kuvaus toteutettavista töistä ja selvitys niiden kustannuksista, ja ne lähetetään konsortion hallinnoijalle eli EDM:lle. Nämä laskut on tarkoitettu yksinomaan konsortioon kuuluvien yritysten välisten tilien myöhemmin tapahtuvaan selvittämiseen kussakin konsortiosopimuksessa sovittujen kustannustenjakoprosenttien mukaisesti.

19 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä käy ilmi, että Portugalin verohallinto (jäljempänä verohallinto) teki EDM:n tekemän arvonlisäveron palauttamispyynnön tutkimisen yhteydessä yhtiötä koskevan tarkastuksen. Tämän tarkastuksen aikana todettiin, että EDM oli tilikausina 1988–1992 vähentänyt ostoihin sisältyvän arvonlisäveron ikään kuin se olisi toteuttanut vain vähennykseen oikeuttavia liiketoimia, vaikka verohallinnon mukaan toteutettujen liiketoimien luonteen vuoksi yhtiötä olisi tullut pitää sellaisena osittain verovelvollisena, johon on sovellettava CIVA:n 23 §:n mukaista järjestelmää eli käytettävä tuossa säännöksessä tarkoitettua vähennyksen suhdeluvun laskentamenetelmää.

20 Sellaisten tavaroiden hankintojen ja palvelujen vastaanottamisten osalta, jotka olivat yhteisiä verovelvollisen toteuttamille eri toimille, kuten hallintoon tai pääkonttoriin liittyvät toimet, vähennettiin nimittäin arvonlisävero kokonaisuudessaan tekemättä jaottelua verollisten liiketoimien ja verosta vapautettujen liiketoimien välillä.

21 Edellä mainitun tarkastuksen aikana todettiin, että EDM:n aiheettomasti vähentämä määrä oli 137 933 862 Portugalin escudoa (noin 688 000 euroa).

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että verohallinnon mukaan seuraavat tulot ovat tavaroiden luovuttamisesta ja/tai palvelujen suorittamisesta saatavia tuloja, joiden osalta ei ole vähennysoikeutta:

— yhtiöistä omistetuista osuuksista saadut osingot

— EDM:n osittain omistamilleen yhtiöille myöntämien lainojen korot

— osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden myynnistä saatu tuotto

— muut rahoitustulot

— niiden konsortioiden yhteydessä toteutettujen töiden arvo, joiden jäsen ja hallinnoija EDM on.

23 Verohallinto katsoo, että osingot, lainojen korot, tulot lyhytaikaisista rahoitustoimista, mukaan lukien omistusosuudet, sekä osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden myynnistä saatu tuotto, ovat sellaisesta toiminnasta saatua tuloa, jota koskee CIVA:n 9 §:n 28 momentin a ja f kohdassa tarkoitettu vapautus arvonlisäverosta, eivätkä ne näin ollen oikeuta ostoihin sisältyvän arvonlisäveron vähentämiseen. EDM:n konsortioiden yhteydessä toteuttamien töiden osalta verohallinto katsoo, että koska EDM on vastuussa konsortioista ja näin ollen hallinnoi niiden sijoituksia, kyseiset työt kuuluvat CIVA:n edellä mainitun säännöksen h kohdan soveltamisalaan, ja myös ne on näin ollen vapautettu arvonlisäverosta. Koska EDM harjoittaa sekä verosta vapautettua että

verollista toimintaa, verohallinto katsoo, että yhtiöön on sovellettava CIVA:n 23 §:n säännöksiä. Näin ollen kaikki edellä mainitut tulot on sisällytettävä vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjään tuon pykälän 4 momentin mukaisesti, sillä kaikki kyseiset toiminnat kuuluvat EDM:n pääasialliseen toimialaan; siihen kuuluvat myös arvopaperien myynti ja muu rahoitustoiminta, koska näiden liiketoimien volyymi on suurempi kuin verollisten liiketoimien volyymi.

24 Tässä tilanteessa verohallinto laski vähennyksen suhdeluvun määrän ja määräsi arvonlisäveron ja viivästyskorot maksettavaksi tilivuosilta 1988–1992.

25 EDM valitti verohallinnon maksuunpanopäätöksistä Tribunal Tributário de Primeira Instância de Lisboaan (Portugali), joka hyväksyi sen valituksen ainoastaan osinkojen osalta.

26 EDM haki tähän päätökseen muutosta Tribunal Central Administrativolta siltä osin kuin tässä päätöksessä ei hyväksytty sen ensimmäisessä oikeusasteessa esittämiä vaatimuksia.

27 Kansallinen tuomioistuin täsmentää, että sen käsiteltävänä olevassa riita-asiassa on ensinnäkin ratkaistava, kuuluvatko taloudellisen toiminnan käsitteen alaan se, että EDM myöntää vuosittain korollisia lainoja osittain omistamilleen yrityksille, sekä työt, jotka se toteuttaa niiden kolmen konsortion yhteydessä, joiden jäsen se on ja joita se hallinnoi — erityisesti siltä osin kuin nämä työt ylittävät konsortiosopimuksissa yhtiön suoritettavaksi sovitun osuuden — ja joista muut jäsenet maksavat vastikkeen. Kyseisen tuomioistuimen mukaan toiseksi on ratkaistava, ovatko osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopaperien myynti sekä muu rahoitustoiminta ja EDM:n myöntämät lainat — jos niitä on pidettävä verollisina liiketoimina arvonlisäveron kannalta — ”liitännäisiä liiketoimia” kuudennen direktiivin 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä.

28 Näiden seikkojen perusteella Tribunal Central Administrativo päätti lykätä ratkaisun antamista asiassa ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko sen, että holdingyhtiö myöntää vuosittain korollisia lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, katsottava olevan kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua 'taloudellista toimintaa', kun holdingyhtiön pääasiallisena toimialana on näiden yhtiöiden hallinnointi ja tietyssä määrin myös niiden sopimien lainojen takaaminen?

2) Merkitseekö se, että yhtiö, joka on konsortion jäsen ja joka hallinnoi sitä, suorittaa nyt esillä olevan kaltaisissa konsortioissa töitä, kuudennessa direktiivissä tarkoitettua 'taloudellista toimintaa', ja merkitseekö se sitä erityisesti siltä osin kuin nämä työt ylittävät kyseisen yhtiön suoritettavaksi sopimuksessa sovitun osuuden ja kun muut konsortion jäsenet maksavat niistä niiden arvoa vastaavan vastikkeen?

3) Onko yrityksen rahoitustoiminnan katsottava olevan kuudennen direktiivin 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla 'liitännäistä', kun se saa tästä toiminnasta vuosittain huomattavasti enemmän tuloja kuin sen yhtiöjärjestyksessä vahvistetusta pääasiallisesta toimialasta?"

Ensimmäinen ja kolmas kysymys

29 Ensimmäisellä ja kolmannella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä sitä, ovatko holdingyhtiön rahoitusliiketoimet, jotka muodostuvat korollisten lainojen myöntämisestä vuosittain sen osittain omistamille yhtiöille, osakkeiden ja muiden vaihdantakel-

poisten arvopapereiden myynnistä sekä muusta rahoitustoiminnasta, kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua taloudellista toimintaa; jos näin on, onko näitä liiketoimia siltä osin kuin ne on vapautettu arvonlisäverosta kyseisen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan nojalla pidettävä liitännäisinä tuon direktiivin 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä ja onko näihin liiketoimiin liittyvän liikevaihdon määrä näin ollen jätettävä ottamatta huomioon vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjässä.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

30 EDM väittää, että ne rahoitusliiketoimet, joihin verohallinto viittaa ja jotka käsittävät arvopaperien korot, pankkitalletukset ja muut lyhytaikaiset sijoitukset samoin kuin sellaisten lainojen korot, jotka EDM on myöntänyt osittain omistamilleen yhtiöille, sekä arvopapereiden ja osakkeiden myynnistä saatava tuotto eivät vastaa sen yhtiöjärjestyksen 3 §:ssä kuvattua pääasiallista toimialaa, vaan ne ovat toimintaa, jota se voi harjoittaa ainoastaan liitännäisenä toimintana.

31 EDM vetoaa tältä osin asiassa C-142/99, Floridienne ja Berginvest, 14.11.2000 annettuun tuomioon (Kok. 2000, s. I-9567) ja huomauttaa erityisesti, että yhteisöjen tuomioistuin on siinä todennut, että vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjään ei saa sisällyttää korkoja, jotka tytäryhtiöt maksavat holdingyhtiölle tämän niille myöntämien lainojen johdosta, jos tällainen luotonanto ei ole kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua kyseisen holdingyhtiön taloudellista toimintaa.

32 Lyhytaikaisten sijoitusten korkojen osalta EDM toteaa, että koska lyhytaikaisia sijoituksia pidetään oikeudellisesti lainoina, ne jäävät EDM:n päätoimialan ulkopuolelle samoin kuin yhtiön tytäryhtiöilleen myöntämät lainat. Lisäksi nuo

lainat vastaavat joukkovelkakirjalainoja tai ovat niiden kaltaisia, minkä vuoksi niitä on pidettävä "liitännäisinä rahoitusliiketoimina" (ks. asia C-80/95, Harnas & Helm, tuomio 6.2.1997, Kok. 1997, s. I-745).

33 EDM:n mukaan sama päätelmä koskee osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden myyntiä, koska niiden rahataloudellinen luonne samoin kuin niiden liitännäinen luonne on ilmeinen. Muun tahon kuin rahoituslaitoksen suorittamien osakkeiden ja muiden arvopaperien myynnin merkityksen huomioon ottamisen osalta EDM viittaa asiassa C-155/94, Wellcome Trust, 20.6.1996 annettuun tuomioon (Kok. 1996, s. I-3013).

34 EDM katsoo, että kuudennen direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toista virkettä on tulkittava siten, että vähennyksen suhdeluvun laskentaperusteena käytettävään murtolukuun ei tule sisällyttää sellaisen yrityksen suorittamia rahoitusliiketoimia, jonka taloudellinen toiminta tuon direktiivin 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä käsittää ainoastaan sen kaivosalan yhtiöistä omistamien osuuksien hallinnoinnin sekä tieteellisen ja teknologisen tutkimuksen tuolla alalla muille kaivosalan yrityksille suoritettavien kyseisen alan palvelujen muodossa.

35 Portugalin hallitus toteaa ensinnäkin, että EDM ei ole puhdas holdingyhtiö, vaan että se harjoittaa välitöntä kaupallista ja teollista toimintaa, joka on useimmissa tapauksissa samanlaista kuin sen osittain omistamien yhtiöiden harjoittama toiminta.

36 Lainojen korkojen osalta Portugalin hallitus toteaa, että korosta on sovittu lainasopimuksissa ja että se on mukautettu lainapääoman mukaan, mikä erottaa korot osingoista, joiden osalta ei voida osoittaa välitöntä yhteyttä niiden määrän maksamisen ja suoritetun palvelun arvon välillä (ks. em. asia Floridienne ja Berginvest, tuomion 14 kohta). Samoin osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopaperien myynnin osalta hinta on riippuvainen myytävän arvopaperin arvosta ja muuttuu sen mukaisesti.

37 Portugalin hallitus katsoo, että kun otetaan huomioon EDM:n toiminnan luonne ja erityisesti se, että kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan alaan kuuluvan toiminnan katsotaan ainoastaan poikkeustapauksissa olevan luonteeltaan kaupallista (ks. em. asiat Wellcome Trust, tuomion 35 kohta ja Harnas & Helm, tuomion 16 kohta), ei voida katsoa, että lainat ja osakkeiden myynnit kuuluvat aina ja yksinomaan holdingyhtiön muun kuin kaupallisen toiminnan alaan. Vaikka nuo lainat ja osakkeiden myynnit koskevat yksinomaan EDM:n tytäryhtiöitä, mikään ei estä sitä, että ne toteutetaan sellaisella tavalla, että ne muodostavat EDM:lle myös sellaisten tulojen lähteen, joita tämä käyttää kaupallisen toimintansa yhteydessä.

38 Portugalin hallitus katsoo näin ollen, että se, että holding-yhtiö myöntää vuosittain korollisia lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, sekä osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopaperien myynti on kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua taloudellista toimintaa.

39 Tuon hallituksen mukaan nämä lainat sekä osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden myynti ovat kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 5 alakohdan nojalla arvonlisäverosta vapautettuja rahoitusliiketoimia, jotka ovat verovelvollisen toiminnan seuraus. Näitä liiketoimia ei näin ollen voida pitää kyseisen direktiivin 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla liitännäisinä (ks. asia C-306/94, Régie dauphinoise, tuomio 11.7.1996, Kok. 1996, s. I-3695, 22 kohta). Näiden liiketoimien merkittävä määrä ja niiden toistuvuus vahvistavat tämän päätelmän.

40 Komissio katsoo edellä mainitussa asiassa Floridienne ja Berginvest annetun tuomion 26–31 kohdan perusteella, että sitä, että holdingyhtiö myöntää lainoja tytäryhtiöilleen, on pidettävä kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna taloudellisena toimintana, joka muodostuu pääoman hyödyntämisestä jatkuvaluonteisten tulojen saamiseksi korkotulojen muodossa, sikäli kuin tämä toiminta ei ole satunnaista, vaan sillä on liiketaloudellinen tai kaupallinen päämäärä, jolle on ominaista erityisesti pyrkimys saada tuottoa sijoitetulle pääomalle.

41 Jos näin on, tytäryhtiöiden holding-yhtiölle maksamat korot muodostavat komission mukaan vastikkeen kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan nojalla arvonlisäverosta vapautetuista liiketoimista, ja ne on sisällytettävä vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjään tuon direktiivin 19 artiklan mukaisesti.

42 Muiden rahoitusliiketoimien kuin EDM:n tytäryhtiöilleen antamien lainojen osalta komissio toteaa, että niiden osalta on erotettava kolme mahdollista tilannetta.

43 Ensimmäisen mahdollisen tilanteen osalta komissio toteaa, että jos ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että EDM:n rahoitusta koskevilla toimilla on liiketaloudellinen tai kaupallinen päämäärä, ne kuuluvat arvonlisäveron soveltamisalaan (ks. em. asia Floridienne ja Berginvest, tuomion 28 kohta), mutta ne on vapautettu arvonlisäverosta. Koska niitä ei — niiden määrästä riippumatta — voida pitää liitännäisinä liiketoimina, nämä liiketoimet on sisällytettävä vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjään tuon direktiivin 19 artiklan mukaisesti.

44 Mahdollisen toisen tilanteen osalta komissio toteaa, että jos katsotaan, että kyseinen rahoitusta koskeva toiminta ei ole verollista toimintaa, vaan että kyseessä on ainoastaan yksityisen omaisuuden hallinnointi pelkän omaisuuden hallussapidon seurauksena, siinä tapauksessa kyseessä on arvonlisäveron soveltamisalan ulkopuolelle jäävä toiminta.

45 Kolmannen mahdollisen tilanteen osalta komissio täsmentää, että vaikka kyseessä olevat liiketoimet kuuluisivat arvonlisäveron soveltamisalaan, niitä on pidettävä liitännäisinä eli niiden ei voida katsoa olevan osa verovelvollisen tavanomaista liiketoimintaa.

46 Komissio toteaa tältä osin edellä mainitussa asiassa Régie dauphinoise annetun tuomion 21 kohdan perusteella, että se, että EDM:n tekemistä rahoitusliiketoimista saatava tuotto ylittää yhtiön pääasialliselta toimialalta saatavan tuoton, ei merkitse sitä, että liitännäisten liiketoimien käsite ei voi tulla sovellettavaksi. Kun kyseessä on EDM:n kaltainen yhtiö, jonka malminetsintä- ja tutkimustoiminta on kannattavaa vasta keskipitkällä aikavälillä ja joka voi jopa osoittautua kannattamattomaksi pitkällä aikavälillä, yhtiön rahoitusliiketoimien sisällyttäminen vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjään johtaisi päinvastoin nimenomaan vähennystä koskevan laskelman vääristymiseen ja asettaisi näin ollen arvonlisäveron neutraliteetin kyseenalaiseksi. Komissio katsoo, että tämän vuoksi toimintoja, jotka eivät kuulu tuon yrityksen tavanomaisen liiketoiminnan alaan, on pidettävä kuudennen direktiivin 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina liitännäisinä liiketoimina niiden tuottamista voitoista riippumatta.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

47 Ensinnäkin on muistettava, että vaikka kuudennen direktiivin 4 artiklassa vahvistetaan arvonlisäverolle erittäin laaja soveltamisala (ks. asia C-186/89, Van Tiem, tuomio 4.12.1990, Kok. 1990, s. I-4363, 17 kohta), tuossa säännöksessä tarkoitetaan ainoastaan toimintaa, joka on luonteeltaan taloudellista (ks. em. asia Régie dauphinoise, tuomion 15 kohta).

48 Kuudennen direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan verovelvollisella tarkoitetaan jokaista, joka itsenäisesti harjoittaa tällaista taloudellista toimintaa. "Taloudellisen toiminnan" käsitteeseen kuuluu kyseisen artiklan 2 kohdan määritelmän mukaan kaikki tuottajan, kauppiaan tai palvelujen suorittajan harjoittama toiminta ja erityisesti sellainen liiketoiminta, joka käsittää aineellisen tai aineettoman omaisuuden hyödyntämistä jatkuvaluonteisessa tulonsaantitarkoituksessa. Käsitteellä "hyödyntäminen" viitataan yhteisen arvonlisäverojärjestelmän neutraliteettiperiaatteen vaatimusten mukaisesti kaikkiin näihin liiketoimiin niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta (ks. em. asiat Van Tiem, tuomion 18 kohta ja Régie dauphinoise, tuomion 15 kohta).

49 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että ainoastaan sellaiset maksut, jotka ovat vastike liiketoimesta tai taloudellisesta toiminnasta, kuuluvat arvonlisäveron soveltamisalaan ja että näin ei ole sellaisten maksujen osalta, jotka ovat seurausta pelkästä omaisuuden omistamisesta (ks. asia C-333/91, Sofitam, tuomio 22.6.1993, Kok. 1993, s. I-3513, 13 kohta, sekä em. asiat Régie dauphinoise, tuomion 17 kohta ja Floridienne ja Berginvest, tuomion 26 kohta).

50 Lisäksi kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdasta seuraa, että liiketoimi voidaan katsoa arvonlisäverolliseksi ainoastaan, jos verovelvollinen toimii "tässä ominaisuudessaan" (em. asia Régie dauphinoise, tuomion 15 kohta).

51 Edellä esitetystä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa on syytä ensinnäkin tutkia, ovatko kyseessä olevat eri rahoitusliiketoimet sellaista toimintaa, joka kuuluu kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa ja 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun toimintaan, vai jäävätkö ne direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

52 Kuudennen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien rahoitusliiketoimien osalta on toiseksi tutkittava, onko ne vapautettu arvonlisäverosta tuon direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan nojalla.

53 Kolmanneksi on huomattava, että kuudennen direktiivin 17 artiklan 5 kohdassa säädetään, että jos verovelvollinen käyttää sellaisia tavaroita ja/tai palveluita, joiden osalta tämä on maksanut ostoihin sisältyvän arvonlisäveron, sekä vähennykseen oikeuttaviin liiketoimiin että vähennykseen oikeuttamattomiin liiketoimiin, on tuon direktiivin 19 artiklan mukaisesti laskettava se vähennyksen suhdeluku, jota sovelletaan ostoihin sisältyvän arvonlisäveron määrään.

54 Tältä osin on syytä muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että jotta ei vaarannettaisi yhteisellä arvonlisäverojärjestelmällä taattavan neutraliteetin tavoitetta, toimia, jotka eivät kuulu kuudennen direktiivin soveltamisalaan ja jotka eivät näin ollen oikeuta arvonlisäveron vähentämiseen, ei saa sisällyttää kuudennen direktiivin 17 ja 19 artiklassa tarkoitettuun vähennyksen suhdelukua koskevaan laskelmaan (ks. vastaavasti mm. em. asia Sofitam, tuomion 13 ja 14 kohta, sekä asia C-16/00, Cibo Participations, tuomio 27.9.2001, Kok. 2001, s. I-6663, 44 kohta).

55 Neljänneksi vähennyksen suhdelukua laskettaessa on syytä tutkia sitä, onko kyseessä olevia rahoitusliiketoimia, jotka kuuluvat kuudennen direktiivin soveltamisalaan mutta jotka on vapautettu arvonlisäverosta sen 13 artiklan B kohdan d alakohdan nojalla, pidettävä liitännäisinä liiketoimina, sillä siinä tapauksessa kyseisen direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen nojalla ja tuon artiklan 1 kohdan säännöksistä poiketen vähennyksen suhdelukua laskettaessa on jätettävä ottamatta huomioon tällaisista liiketoimista muodostuva liikevaihdon määrä.

Kuudennen direktiivin soveltamisala

56 Niiden korkojen lisäksi, jotka EDM on saanut korvauksena osittain omistamilleen yhtiöille myönnetyistä lainoista, kansallinen tuomioistuin viittaa vaihdantakelpoisten arvopaperien myyntiin ja muuhun rahoitustoimintaan. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen huomautusten sekä yhteisöjen tuomioistuimen EDM:lle esittämiin kirjallisiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella näyttää siltä, että kyse on itse asiassa osakkeiden ja sijoitusrahasto-osuuksien myynnistä, pankkitalletusten ja arvopapereiden — kuten valtion velkasitoumusten ja sijoitustodistusten — tuottamien korkojen maksamisesta sekä sijoitusrahastoihin tehtyjen sijoitusten tuotosta.

57 Tältä osin on syytä heti alkuun muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan pelkkää yhtiöosuuksien hankintaa ja hallussapitoa ei ole pidettävä kuudennessa direktiivissä tarkoitettuna taloudellisena toimintana, joka tekisi niiden hankkijasta verovelvollisen. Pelkkä rahoituksellisten osuuksien hankkiminen muista yrityksistä ei nimittäin ole omaisuuden käyttämistä jatkuvaluonteisessa tulonsaantitarkoituksessa, koska mahdollinen voitto-osuus, joka on näiden osuuksien tuottoa, perustuu pelkästään omaisuuden omistamiseen eikä se ole minkäänlaisen taloudellisen toiminnan vastike samaisessa direktiivissä tarkoitetussa mielessä (ks. em. asiat Harnas & Helm, tuomion 15 kohta, sekä Floridienne ja Berginvest, tuomion 21 kohta). Jos tällainen toiminta ei siis itsessään ole kyseisessä direktiivissä tarkoitettua taloudellista toimintaa, niin sama koskee sellaista toimintaa, jolla tällaisia omistusosuuksia luovutetaan (ks. em. asia Wellcome Trust, tuomion 33 kohta, ja asia C-442/01, KapHag, tuomio 26.6.2003, Kok. 2003, s. I-6851, 38 ja 40 kohta).

58 Samoin pelkkä muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden hankkiminen ja myynti ei voi olla omaisuuden käyttämistä jatkuvaluonteisessa tulonsaantitarkoituksessa, koska nuo arvopaperit myytäessä mahdollisesti saatava voitto muodostaa ainoan näistä liiketoimista saatavan vastikkeen.

59 Tällaiset toimet eivät nimittäin periaatteessa voi itsessään olla kuudennessa direktiivissä tarkoitettua taloudellista toimintaa. Direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 5 alakohdasta tosin seuraa, että arvopapereita koskevat liiketoimet voivat kuulua arvonlisäveron soveltamisalaan. Tuossa säännöksessä tarkoitetut liiketoimet ovat kuitenkin niitä, jotka muodostuvat jatkuvaluonteisten tulojen saamisesta toiminnasta, joka menee pelkkää arvopapereiden hankkimista ja myyntiä pidemmälle, kuten arvopaperikauppaa koskevan liiketoiminnan yhteydessä suoritettavat toimet.

60 Tästä seuraa, että yrityksen, joka harjoittaa toimintaa, joka muodostuu pelkästä osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden — kuten sijoitusrahasto-osuuksien — myynnistä, on katsottava kyseisen toiminnan osalta rajoittuvan hoitamaan sijoituksia yksityisen sijoittajan tavoin (ks. em. asia Wellcome Trust, tuomion 36 kohta).

61 Tältä osin on muistettava, että myytävän osake-erän suuruutta tai asiantuntija-yhtiöiden käyttöä tällaisen myynnin yhteydessä ei voida pitää sellaisena arviointiperusteena, jolla sellainen yksityisen sijoittajan toiminta, joka on kuudennen direktiivin soveltamisalan ulkopuolella, erotetaan sellaisen sijoittajan toiminnasta, jonka liiketoiminta on taloudellista toimintaa (ks. em. asia Wellcome Trust, tuomion 37 kohta).

62 Näin ollen on todettava, että pelkästä osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden — kuten sijoitusrahasto-osuuksien — myynnistä muodostuva toiminta ei ole taloudellista toimintaa kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä eikä se näin ollen kuulu tuon direktiivin soveltamisalaan.

63 Sijoitusrahastoihin tehdyistä sijoituksista saatavan tuoton osalta on todettava, että se ei ole välitön vastike sellaisista palvelujen suorituksista, jotka muodostuvat pääoman luovuttamisesta kolmannen käyttöön (ks. em. asia Régie dauphinoise, tuomion 16 ja 17 kohta). Osinkojen tavoin tällaisen tuoton ei voida katsoa todellisuudessa vastaavan arvoltaan suoritettua palvelua. Näin ollen sijoitukset eivät ole kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä "vastikkeellisia" palvelujen suorituksia, eivätkä ne myöskään näin ollen kuulu arvonlisäveron soveltamisalaan (ks. vastaavasti asia C-305/01, MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, tuomio 26.6.2003, Kok. 2003, s. I-6729, 47 kohta).

64 Tämän tuomion 54 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä seuraa, että siltä osin kuin pelkkä osakkeiden ja muiden vaihdantakelpoisten arvopapereiden — kuten sijoitusrahasto-osuuksien — myynti sekä sijoitusrahastoihin tehdyistä sijoituksista saatava tuotto eivät kuulu kuudennen direktiivin soveltamisalaan, näihin liiketoimiin liittyvän liikevaihdon määrää ei saa sisällyttää tuon direktiivin 17 ja 19 artiklassa tarkoitettuun vähennyksen suhdelukua koskevaan laskelmaan.

65 Sitä vastoin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan korkoja, jotka holdingyhtiö on saanut korvauksena sellaisille yhtiöille myönnetyistä lainoista, joista se omistaa osuuksia, ei voida sulkea arvonlisäveron soveltamisalan ulkopuolelle, koska näiden korkojen maksaminen ei ole seurausta pelkästä omaisuuden omistamisesta, vaan se on vastike pääoman luovuttamisesta kolmannen käyttöön (ks. vastaavasti em. asia Régie dauphinoise, tuomion 17 kohta).

66 Sen kysymyksen osalta, toteuttaako holding-yhtiö tällaisessa tilanteessa tämän palvelujen suorituksen verovelvollisen ominaisuudessa, yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Régie dauphinoise antamansa tuomion 18 kohdassa todennut, että henkilö toimii tuossa ominaisuudessa suorittaessaan liiketoimia, jotka ovat verollisen liiketoiminnan välitön, pysyvä ja välttämättömän seuraus, kuten se, että isännöintiyritys saa korkoja sellaisten summien sijoittamisesta, jotka se saa asiakkailtaan näiden omistamien kiinteistöjen hallinnoinnin yhteydessä.

67 Näin on sitä suuremmalla syyllä silloin, kun kyseessä olevilla liiketoimilla on liiketaloudellinen tai kaupallinen päämäärä, jolle on ominaista erityisesti pyrkimys saada tuottoa sijoitetulle pääomalle.

68 On todettava, että yritys toimii näin silloin, kun se käyttää varoja, jotka ovat osa sen varallisuutta, toteuttaakseen sellaisia palvelujen suorituksia, jotka ovat taloudellista toimintaa kuudennessa direktiivissä tarkoitetussa mielessä, kuten se, että holdingyhtiö myöntää korollisia lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, myönnetäänpä nämä lainat taloudellisena tukena kyseisille yhtiöille tai rahoitusylijäämän sijoituksina tahi muista syistä.

69 Myöskään korkoja, jotka maksetaan yritykselle korvauksena pankkitalletuksista tai arvopapereihin — kuten valtion velkasitoumuksiin tai sijoitustodistuksiin — tehdyistä sijoituksista, ei voida sulkea arvonlisäveron soveltamisalan ulkopuolelle, koska maksetut korot eivät ole seurausta pelkästä omaisuuden omistamisesta, vaan ne ovat vastike pääoman luovuttamisesta kolmannen käyttöön (ks.

vastaavasti em. asia Régie dauphinoise, tuomion 17 kohta). Tämän tuomion edellisestä kohdasta seuraa, että yritys toimii verovelvollisena silloin, kun se käyttää näin varoja, jotka ovat osa sen varallisuutta.

70 Näin ollen on todettava, että sen, että holdingyhtiö myöntää vuosittain korollisia lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, sekä holdingyhtiön pankkitalletuksiin tai arvopapereihin — kuten valtion velkasitoumuksiin tai sijoitustodistuksiin — tekemät sijoitukset ovat verovelvollisen tässä ominaisuudessaan suorittamaa taloudellista toimintaa kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa ja 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä.

Arvonlisäverosta vapautettujen liiketoimien käsite

71 Siltä osin kuin sitä, että holdingyhtiö myöntää lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, sekä tämän pankkitalletuksiin tai arvopapereihin — kuten valtion velkasitoumuksiin tai sijoitustodistuksiin — tekemiä sijoituksia on pidettävä kuudennen direktiivin soveltamisalaan kuuluvina palvelujen suorituksina, on syytä todeta, että tällainen toiminta on vapautettu arvonlisäverosta kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 1 ja 5 alakohdan nojalla.

Suhteellisen vähennyksen laskeminen

72 Silloin, kun kyseessä oleva yritys suorittaa sekä vähennykseen oikeuttavia että vähennykseen oikeuttamattomia liiketoimia, kuudennen direktiivin 17 artiklan 5 kohdan toisesta alakohdasta seuraa, että se vähennyksen suhdeluku, jota sovelletaan ostoihin sisältyvän arvonlisäveron määriin, on laskettava tuon direktiivin 19 artiklan mukaisesti.

73 Kuudennen direktiivin 19 artiklan 1 kohdasta seuraa tältä osin, että vähennyksen suhdeluku muodostuu murtoluvusta, jonka osoittaja on sellaisen liikevaihdon arvonlisäveroton kokonaismäärä, joka muodostuu arvonlisäveron vähentämiseen oikeuttavista liiketoimista, ja nimittäjä on sellaisen liikevaihdon arvonlisäveroton kokonaismäärä, joka muodostuu osoittajaan sisällytetyistä liiketoimista sekä liiketoimista, jotka eivät oikeuta arvonlisäveron vähentämiseen, kuten tuon direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan nojalla arvonlisäverosta vapautetut liiketoimet. Kuten tämän tuomion 54 kohdasta seuraa, toimia, jotka eivät kuulu kuudennen direktiivin soveltamisalaan, ei saa sisällyttää kyseistä suhdelukua koskevaan laskelmaan.

Liitännäisiä liiketoimia koskeva poikkeus

74 Näin ollen on tutkittava sitä, ovatko se, että holdingyhtiö myöntää lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, sekä tämän pankkitalletuksiin tai arvopapereihin — kuten valtion velkasitoumuksiin tai sijoitustodistuksiin — tekemät sijoitukset, jotka on vapautettu arvonlisäverosta kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 1 ja 5 alakohdan nojalla, liitännäisiä liiketoimia direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetussa mielessä, missä tapauksessa tällaiset liiketoimet on viimeksi mainitun säännöksen nojalla jätettävä ottamatta huomioon vähennyksen suhdelukua laskettaessa.

75 Tältä osin on todettava, että kuudennen direktiivin 19 artiklan 1 kohdan soveltamisen yhteydessä vähennykseen oikeuttamattomasta liiketoiminnasta muodostuvan liikevaihdon määrän kasvu johtaa sen arvonlisäveromäärän vähentymiseen, jonka verovelvollinen voi vähentää. Sillä, että tiettyjä liitännäisiä liiketoimia ei kuudennen direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen nojalla sisällytetä vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjään, pyritään kumoamaan tuon kyseiseen laskelmaan luontaisesti liittyvän seurauksen kielteiset vaikutukset verovelvolliselle, jotta vältettäisiin se, että kyseiset liiketoimet vääristävät tuota laskelmaa, ja varmistettaisiin yhteisellä arvonlisäverojärjestelmällä taattavan neutraliteetin tavoitteen noudattaminen.

76 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa asiassa Régie dauphinoise antamansa tuomion 21 kohdassa, jos kaikki ne verovelvollisen rahoitusliiketoimien tulokset, joilla on yhteys verolliseen toimintaan, olisi sisällytettävä kyseiseen nimittäjään, vaikka tällaisten tulosten saavuttaminen ei merkitsisikään arvonlisäverollisten tavaroiden tai palvelujen käyttämistä tai se merkitsisi niiden käyttämistä vain hyvin rajoitetusti, vähennystä koskeva laskelma vääristyisi.

77 Tältä osin on huomattava, että kuudennen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien rahoitusliiketoimien tuottamien tulojen suuruus voi olla merkki siitä, että näitä liiketoimia ei ole pidettävä liitännäisinä kuudennen direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetussa mielessä. Kuitenkaan se, että tällaisista liiketoimista saatavien tulojen määrä ylittää kyseisen yrityksen pääasialliseksi toiminnaksi ilmoitetusta toiminnasta saatavien tulojen määrän, ei voi yksinään estää pitämästä näitä rahoitusliiketoimia "liitännäisinä liiketoimina" kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa mielessä. Kuten komissio on perustellusti todennut, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa, jossa malminetsintätoiminta on kannattavaa vasta keskipitkällä aikavälillä tai voi jopa osoittautua kannattamattomaksi ja jossa vähennykseen oikeuttavien liiketoimien muodostaman liikevaihdon määrä saattaa näin ollen olla hyvin rajallinen, rahoitusliiketoimien sisällyttäminen laskelmaan ainoastaan niiden tuottamien tulojen suuruuden vuoksi johtaisi nimenomaan vähennystä koskevan laskelman vääristymiseen.

78 Edellä esitetystä seuraa, että sitä, että holdingyhtiö myöntää vuosittain lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, sekä pankkitalletuksiin tai arvopapereihin — kuten valtion velkasitoumuksiin tai sijoitustodistuksiin — tehtäviä sijoituksia on pidettävä liitännäisinä liiketoimina kuudennen direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetussa mielessä siltä osin kuin nämä liiketoimet merkitsevät arvonlisäverollisten tavaroiden tai palvelujen käyttämistä vain hyvin rajoitetusti. Vaikka kuudennen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien rahoitusliiketoimien tuottamien tulojen suuruus voi tältä osin olla merkki siitä, että näitä liiketoimia ei ole pidettävä liitännäisinä tuossa säännöksessä tarkoitetussa mielessä, se, että tällaisista liiketoimista saatavien tulojen määrä ylittää kyseisen yrityksen pääasialliseksi toiminnaksi ilmoitetusta toiminnasta saatavien tulojen määrän, ei voi yksinään estää pitämästä rahoitusliiketoimia "liitännäisinä liiketoimina" kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa mielessä.

79 Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, merkitsevätkö pääasiassa kyseessä olevat liiketoimet arvonlisäverollisten tavaroiden tai palvelujen käyttämistä vain hyvin rajoitetusti, ja jos näin on, jättää näiden liiketoimien tuottamat korot pois vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjästä.

80 Näin ollen ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa

— pelkästä osakkeiden ja muiden arvopapereiden — kuten sijoitusrahasto-osuuksien — myynnistä muodostuva toiminta ei ole taloudellista toimintaa kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä eikä se näin ollen kuulu tuon direktiivin soveltamisalaan,

sijoitusrahastoihin tehdyt sijoitukset eivät ole kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä "vastikkeellisia" palvelujen suorituksia, eivätkä myöskään ne näin ollen kuulu direktiivin soveltamisalaan,

näihin liiketoimiin liittyvän liikevaihdon määrä on jätettävä pois tuon direktiivin 17 ja 19 artiklassa tarkoitettua vähennyksen suhdelukua koskevasta laskelmasta,

— sitä vastoin se, että holdingyhtiö myöntää vuosittain korollisia lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, sekä holdingyhtiön pankkitalletuksiin tai arvopapereihin — kuten valtion velkasitoumuksiin tai sijoitustodistuksiin — tekemät

sijoitukset ovat verovelvollisen tässä ominaisuudessaan suorittamaa taloudellista toimintaa kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa ja 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä,

kyseiset liiketoimet on kuitenkin vapautettu arvonlisäverosta tämän samaisen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 1 ja 5 alakohdan nojalla,

kuudennen direktiivin 17 ja 19 artiklassa tarkoitettua vähennyksen suhdelukua laskettaessa näitä liiketoimia on pidettävä liitännäisinä liiketoimina tuon direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetussa mielessä siltä osin kuin ne merkitsevät arvonlisäverollisten tavaroiden tai palvelujen käyttämistä vain hyvin rajoitetusti; vaikka kuudennen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien rahoitusliiketoimien tuottamien tulojen suuruus voi tältä osin olla merkki siitä, että näitä liiketoimia ei ole pidettävä liitännäisinä tuossa säännöksessä tarkoitetussa mielessä, se, että tällaisista liiketoimista saatavien tulojen määrä ylittää kyseisen yrityksen pääasialliseksi toiminnaksi ilmoitetusta toiminnasta saatavien tulojen määrän, ei voi yksinään estää pitämästä näitä rahoitusliiketoimia "liitännäisinä liiketoimina",

kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, merkitsevätkö pääasiassa kyseessä olevat liiketoimet arvonlisäverollisten tavaroiden tai palvelujen käyttämistä vain hyvin rajoitetusti, ja jos näin on, jättää näiden liiketoimien tuottamat korot pois vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjästä.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

81 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy toisella kysymyksellään lähinnä sitä, ovatko pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset työt, jotka suoritetaan sellaisen

konsortiosopimuksen ehtojen mukaisesti, jonka on tehnyt yhtiö, joka on konsortion jäsen ja joka hallinnoi sitä, kuudennen direktiivin nojalla verollisia liiketoimia erityisesti silloin, kun se, että tuo yhtiö suorittaa näistä töistä sille kyseisen sopimuksen mukaan kuuluvaa osuutta suuremman osuuden, johtaa siihen, että tuon konsortion muut jäsenet maksavat vastiketta kyseisen osuuden ylittävistä töistä.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

82 EDM väittää, että kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdasta seuraa, että sen selvittämiseksi, onko kyseessä palvelujen suoritus arvonlisäveron kannalta, riittää kun tutkitaan, voidaanko suoritusta pitää "vastikkeellisena" liiketoimena.

83 EDM huomauttaa tältä osin, että konsortion kunkin jäsenyrityksen hyväksymä velvoite toteuttaa määrättyjä töitä, joille on annettu tietty arvo, ei ole luonteeltaan vastike konsortion muiden jäsenyritysten tehtäväkseen ottamista vastaavista velvoitteista. Sopimuksessa tarkoitetut suoritukset eivät ole toistensa vastikkeita, vaan niillä pyritään pikemminkin yhteisen tuloksen saavuttamiseen. Sopimusosapuolten niille antamia arvoja ei määritetä vastikkeen maksamista varten. Konsortion jäsenten välillä tehdyn sopimuksen tarkoituksena on päinvastoin nimenomaisesti se, että tällaista maksua ei suoriteta, minkä vuoksi sopimuksessa määrätään, että kukin yritys toteuttaa sille kuuluvat työt. Edellä mainittuja arvoja käytetään siis ainoastaan kunkin yrityksen osuuden mittaamiseen taloudellisesti. EDM:n mukaan tästä seuraa, että näitä töitä ei voida pitää "vastikkeellisina" liiketoimina sen paremmin sen osuuden osalta, joka on yhtä suuri tai pienempi kuin kyseessä olevalle yritykselle tehtäväksi annettu osuus, kuin myöskään tuon osuuden ylittävältä osin.

84 Komissio muistuttaa, että eräs rajoitus arvonlisäveron soveltamisalalle, joka kattaa kaikki tuotannon, jakelun ja palvelujen suorittamisen vaiheet, on vaatimus siitä, että kyseessä olevien toimien on oltava luonteeltaan vastikkeellisia kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä.

85 Komission mukaan EDM:n sellaisten konsortioiden yhteydessä suorittamia töitä, joiden jäsen se on, on pidettävä taloudellisena toimintana kuudennessa direktiivissä tarkoitetussa mielessä, jos näiden töiden lopullisena tavoitteena on verollisten liiketoimien toteuttaminen vastiketta vastaan.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

86 On syytä todeta, että arvonlisäveron soveltamisen kannalta työt, jotka kukin konsortion jäsen suorittaa konsortion puitteissa ja sen lukuun, eivät periaatteessa eroa yrityksen omaan lukuunsa suorittamista töistä, ja niitä on näin ollen kohdeltava samalla tavoin kuin viimeksi mainittuja töitä. Kuten kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdasta ilmenee, arvonlisäveroa on kannettava ainoastaan vastikkeellisista tavaroiden luovutuksista ja palvelujen suorituksista. Näin ollen siltä osin kuin tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia ei tehdä vastiketta vastaan kolmannen lukuun, ne eivät periaatteessa voi olla verollisia liiketoimia; poikkeuksen tästä muodostavat muun muassa kuudennen direktiivin 6 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan b alakohdassa säädetyt tapaukset.

87 Ennakkoratkaisun pyytämistä koskevasta päätöksestä ja yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista käy pääasian osalta ilmi, että niistä kyseessä olevan konsortion jäsenten suorittamista töistä, jotka vastaavat kullekin jäsenelle sopimuksella osoitettua osuutta, ei makseta korvausta. Näiden töiden osalta ei näin ollen ole suoritettu mitään verollista liiketointa.

88 Näin ollen ne pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset työt, jotka konsortion jäsenet suorittavat konsortiosopimuksen ehtojen mukaisesti ja jotka vastaavat tuossa sopimuksessa kullekin niistä osoitettua osuutta, eivät ole "vastikkeellisia" tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä, eivätkä ne näin ollen ole direktiivin nojalla verollisia liiketoimia. Sillä, että konsortiota hallinnoiva konsortion jäsen toteuttaa näitä töitä, ei ole merkitystä tältä osin.

89 Sitä vastoin silloin kun se, että konsortion jäsenen suorittama osuus töistä ylittää sille kyseisen sopimuksen mukaan kuuluvan osuuden, johtaa siihen, että konsortion muut jäsenet maksavat vastiketta tuon osuuden ylittävistä töistä, viimeksi mainitut työt ovat vastikkeellisia tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä.

90 Siinä tapauksessa kuudennen direktiivin 11 artiklan A kohdan 1 alakohdan a alakohdan mukaisesti veron perusteen muodostaa se määrä, jonka kyseessä oleva konsortion jäsen tosiasiallisesti saa maksuna siitä töiden osasta, joka ylittää sille konsortiosopimuksen mukaan kuuluvan osuuden.

91 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava siten, että ne pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset työt, jotka konsortion jäsenet suorittavat konsortiosopimuksen ehtojen mukaisesti ja jotka vastaavat tuossa sopimuksessa kullekin niistä osoitettua osuutta, eivät ole "vastikkeellisia" tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä, eivätkä ne näin ollen ole tuon direktiivin nojalla verollisia liiketoimia. Sillä, että konsortiota hallinnoiva konsortion jäsen toteuttaa näitä töitä, ei ole merkitystä tältä osin. Sitä vastoin silloin kun se, että konsortion jäsenen suorittama osuus töistä ylittää sille kyseisen sopimuksen mukaan kuuluvan osuuden, johtaa siihen, että konsortion muut jäsenet maksavat vastiketta tuon osuuden ylittävistä töistä, viimeksi mainitut työt ovat "vastikkeellisia" tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa mielessä.

Oikeudenkäyntikulut

92 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Portugalin hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Tribunal Central Administrativon 19.12.2000 tekemällään välipäätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa**

— **pelkästä osakkeiden ja muiden arvopapereiden — kuten sijoitusrahastoosuuksien — myynnistä muodostuva toiminta ei ole taloudellista toimintaa jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta — yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste — 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä, eikä se näin ollen kuulu tuon direktiivin soveltamisalaan,**

sijoitusrahastoihin tehdyt sijoitukset eivät ole kuudennen direktiivin 77/388 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä "vastikkeellisia" palvelujen suorituksia, eivätkä myöskään ne näin ollen kuulu direktiivin soveltamisalaan,

näihin liiketoimiin liittyvän liikevaihdon määrä on jätettävä pois tuon direktiivin 17 ja 19 artiklassa tarkoitettua vähennyksen suhdelukua koskevasta laskelmasta,

— sitä vastoin se, että holdingyhtiö myöntää vuosittain korollisia lainoja osittain omistamilleen yhtiöille, sekä holdingyhtiön pankkitalletuksiin tai arvopapereihin — kuten valtion velkasitoumuksiin tai sijoitustodistuksiin — tekemät sijoitukset ovat verovelvollisen tässä ominaisuudessaan suorittamaa taloudellista toimintaa kuudennen direktiivin 77/388 2 artiklan 1 kohdassa ja 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä,

kyseiset liiketoimet on kuitenkin vapautettu arvonlisäverosta tämän samaisen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 1 ja 5 alakohdan nojalla,

kuudennen direktiivin 77/388 17 ja 19 artiklassa tarkoitettua vähennyksen suhdelukua laskettaessa näitä liiketoimia on pidettävä liitännäisinä liiketoimina tuon direktiivin 19 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetussa mielessä siltä osin kuin ne merkitsevät arvonlisäverollisten tavaroiden tai palvelujen käyttämistä vain hyvin rajoitetusti; vaikka kuudennen direktiivin 77/388 soveltamisalaan kuuluvien rahoitusliiketoimien tuottamien tulojen suuruus voi tältä osin olla merkki siitä, että näitä liiketoimia ei ole pidettävä liitännäisinä tuossa säännöksessä tarkoitetussa mielessä, se, että tällaisista liiketoimista saatavien tulojen määrä ylittää kyseisen yrityksen pääasialliseksi toiminnaksi ilmoitetusta toiminnasta saatavien tulojen määrän, ei voi yksinään estää pitämästä näitä rahoitusliiketoimia "liitännäisinä liiketoimina",

kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, merkitsevätkö pääasiassa kyseessä olevat liiketoimet arvonlisäverollisten tavaroiden tai palvelujen käyttämistä vain hyvin rajoitetusti, ja jos näin on, jättää näiden liiketoimien tuottamat korot pois vähennyksen suhdeluvun laskemisessa käytettävän murtoluvun nimittäjästä.

2) Pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset työt, jotka konsortion jäsenet suorittavat konsortiosopimuksen ehtojen mukaisesti ja jotka vastaavat tuossa sopimuksessa kullekin niistä osoitettua osuutta, eivät ole "vastikkeellisia" tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia kuudennen direktiivin 77/388 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä, eivätkä ne näin ollen ole tuon direktiivin nojalla verollisia liiketoimia. Sillä, että konsortiota hallinnoiva konsortion jäsen toteuttaa näitä töitä, ei ole merkitystä tältä osin. Sitä vastoin silloin kun se, että konsortion jäsenen suorittama osuus töistä ylittää sille kyseisen sopimuksen mukaan kuuluvan osuuden, johtaa siihen, että konsortion muut jäsenet maksavat vastiketta tuon osuuden ylittävistä töistä, viimeksi mainitut työt ovat "vastikkeellisia" tavaroiden luovutuksia tai palvelujen suorituksia kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa mielessä.

Jann Timmermans von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 29 päivänä huhtikuuta 2004.

R. Grass V. Skouris

kirjaaja presidentti